

HEADREAD

Kirjandusfestival

headread.ee

Tallinn

27.–31.05.2026

Loe, mida tahad!

Kirjandusfestival HeadRead on kasvanud üle igasuguste vanemlike ootuste ja aimduste, paisunud omamoodi hiiglaseks. Kuidas aga kirjandusest rääkida? Läbinisti praktiliselt, ütleb Jan Kaus.



Foto: Shutterstock

Kirjasõnaga tugevalt seotud inimesel – lugegu, kirjutagu, tõlkigu või käsitlegu ta siis raamatuid või tehku korraka kõike eelmainitud – tekib ikka aeg-ajalt dilemma, et kuidas kirjandusest rääkida. Kuidas põhjendada ilukirjanduse mõttekust, kirjeldada selle jätkuvat ja püsivat kandepinda? Seda enam, et kirjandus-, raamatu- ja lugemisjuttu tundub olevat üha visuaalsemas ja kiireloomulisemas maailmas aina keerulisem ja ühtaegu vajalikum korrata. Tahes-tahtmata tekib vastusevariantide otsingul pähe õnnepalulik sõnastus: on ju räägitud küll. Asja ei tee lihtsamaks seegi, et kõnelemisvariante on omajagu.

KAS RÄÄKIDA KUJUNDITES?

Üks võimalus on klammerduda keele külge, hakata rääkima kirjandusest kui keele kõige liigirikkamast väljendusest.

See on peadpöörivalt mängulise ja kerge vastupanu tee: kasutada kirjandusest rääkides kirjandusele loomuomaseid väljendusvahendeid, asuda otsima tabavana tunduvaid võrdlusi, õitsetama keelepinnasest metafoore, võttes näiteks mängu võlusõna „nagu“. „Kirjandus on nagu teleskoop, mis ulatub hinge kaugeimate soppidesse“, „kirjandus on nagu mikroskoop, mis uurib meie maailma pisimaidki üksikasju“, „kirjandus on nagu stetoskoop, mis kuuleb ära ka kõige salajasemad sahinad“, „kirjandus on nagu periskoop, mis suudab ulatuda otsapidi paralleelreaalsustesse“ ja nii edasi, kas või batüskaafi ja skafandrini välja.

KAS RÄÄKIDA PSÜHHOLOOGILISELT?

Teine võimalus on liikuda psühholoogia teed, rõhutada ilukirjandusliku väljenduse vaimset mõjujõudu – siingi saab kasutada kõikvõimalikke kujundeid alates „paist hingele“ ja lõpetades „jään purustava kirvega“. Saab – ja muidugi ka tuleb – apelleerida empaatiale, olgugi et mulle on õpetanud kirjandus lisaks empaatiale palju iroonia kohta.

Kui empaatia aitab mul asetuda teise inimese kingadesse või naha vahele, omandada tema vaatepunkti, leppida ja kohaneda võõraga, võimaldab iroonia luua distantsi, vaadata asju, olukordi ja veendumusi pisut taamalt, eri rakurssidest, näha võnkeid ja viperusi kontekstis (olgu lisatud, et eelmise lõigu tekstinäited liigituvad ühtaegu nii eneseirooniiliste kui ka empaatiliste sõnastuste alla).

Muidugi ei maksa iroonia ilma eneseirooniata suurt midagi – ent siingi tulevad appi erinevad ilukirjandusliku loojutustuse võtted, näiteks peategelased, kes on ühtlasi loo antikangelased, või siis päästmatult ambivalentset kangelasid, või hoopis täielikud mittekangelased, tossikesed ja ossikesed, kes satuvad omadega tahes-tahtmata hätta ja mõnikord ka mätta.

KAS RÄÄKIDA IDEOLOOGILISELT?

Kolmas võimalus on läheneda kirjanduse rollile poliitiliste, ideoloogilistegi argumentidega. Väga palju, väsimä-

tuseni – ja sageli ka väsimiseni – on siinmail apelleeritud kultuuri, sealhulgas kirjanduse nimel põhiseaduse preambulile ja minugi meelest õigustatult. Kuulun nende hulka, kelle arust tuleks otsida eestluse säsi just meie keelest, meie ütlemistest, vanasõnadest, lauludest, fraseologismidest ning sedakaudu ka meie kirjasõnast. Sellele tõsiasi jale viivad mu mõtted kas või siis, kui loen mõne inimese sotsiaalmeediasse postitatud sõnumit „eesti keelse kultuuri“ kaitsmisest.

Mulle meeldiks võrrelda meie festivali Thélème'i kloostriga, kus kehtis vaimuvabadust hindavate telemiitide hulgas ainult üks ettekirjutus: „Tee, mida tahad“. Seda ettekirjutust pole sugugi raske meie festivali kontekstis parafraseerida: „Loe, mida tahad“.

Olen täiesti veendunud, et on absurdne olla tõeliselt eestimeelne, tundmata ja kandmata endas eesti keele taju ja eesti kultuurilugu. Kõige paremini saabki eestikeelset kultuuri kaitsta sellega, kui tuntakse muu hulgas hästi Kreutzwaldi, Tammsaare, Vilde, Alveri, Underi, Undi, Kareva jt loomingut, aga laiemaltki eestikeelset kirjasõna – kui ollakse näiteks lugenud Toomas Pauli raamatut eestikeelse Piibli ajaloost ning mõistetud, et me toetume oma juttudes ja tegemistes mitte ainult kunagiste

regilauljate ja jutuveestjate, vaid ka piiblitõlkijate vägitegudele, uskugu me jumalat või mitte. Aga ideoloogiline võitlus on mulle isiklikult pisut vastukarva, sest hea ilukirjandus püüab suunata lugejat mitte niivõrd pooli valima, kuivõrd säilitama oma paratamatutes valikutes ettevaatlikkust, tähelepanelikkust ja mõningast liikuvustki ning nägema inimest mitte niivõrd kolmemõõtmelise plakatina, kuivõrd eri mõjude, mõistatuste ja vastuolude pingeväljana.

RÄÄKIDA TULEB PRAKTILISELT

Nüüd olengi Kristjan Lible kombel jõudnud „iidama-aadama“ kaudu oma jutu põhilise järelenduseni – ning ühtlasi kirjandusest rääkimise neljanda võimaluseni. Õieti ei teagi ma, kas seda varianti saab ülepea nimetada otsejoones rääkimiseks, sest see on läbinisti praktiline. Aga kui sõna on võimalik – ja mõnikord ka vajalik – võrrelda teoga, võib ka kujutada, et teol saab olla sõnaga võrdväärne

jõud. Tõsi, praktilisigi vastuseid kirjanduse mõttekuse põhjendamiseks on omajagu, näiteks on võimalik hakata raamatuid kirjastama, et paljundada sedasi kirjandusest rääkimise põhjusti.

Aga minu jutt liigub siin muidugi ühele festivalile, mis kannab Karl Martin Sinijärve vaimust nime Head-Read, ning mis mõjub mulle justkui üllatavalt iseseisev lapsuke, kes on kasvanud üle igasuguste vanemlike ootuste ja aimduste, paisunud omamoodi hiiglaseks. Õnneks pole festivalil gargantualikult purustavat jõudu – kuigi kui juba Rabelais' mängu tuua, meeldiks mulle võrrelda meie festivali Thélème'i kloostriga ning eriti seal elanud munkade ja nunnadega, kes „olid nii haritud, et nende hulgas ei olnud ainsatki meest või naist, kes poleks osanud lugeda, kirjutada ja laulda, mängida mitut muusikariista, kõnelda viit või kuut keelt ning nendes keeltes proosat kirjutada ja värsse meisterdada.“

Okei-okei, minusugune poleks üle Thélème'i kloostri läve pääsenud, kuigi parem on muidugi seada latta liiga kõrgele kui liiga madalale. Pealegi pole tähtsusetat nüanss, mille kohaselt kehtis vaimuvabadust hindavate telemiitide hulgas ainult üks ettekirjutus: „Tee, mida tahad“. Seda ettekirjutust pole sugugi raske meie festivali kontekstis parafraseerida: „Loe, mida tahad“. Peaasi, et loed. Meie saame ja tahame pakkuda võimalikult laia lugemislauda. Igal aastal uut, igal aastal uuesti, igal aastal koos autorite, tõlkijate, vestluste, kohtumiste, koosviibimiste, noorte ja vanade lugejate ning värskete raamatutega.

Teateid kaugetest maadest

Festivali väliskava toob Eestisse lirimaa ajaloo, ulukikütid, Londoni õnneotsija, Islandi kuriteod, vagunelamu-politseiniku, ebavõrdsuse vähendamise valem ja 20 000 elevanti. Ülevaate teeb Krista Kaer.

Käes on jälle kevad ja seega ka festival HeadRead. Lisaks juba tuttavatele eesti autoritele on igal aastal võimalik kuulata välisautoreid, kes toovad mõnes mõttes teateid kaugetest maadest ja sealsest elust. Oleme püüdnud kujundada võimalikult mitmekesise pildi nii autorite päritolu ja keelte kui ka nende raamatute žanrite kohta. Ja nagu ikka, oleme kandnud hoolt, et oleksid esindatud lähemad naabrid, lätlased, leedulased ja soomlased.

TEEKOND PIMEDUSE SÜDAMESSE

Sedapuhku alustan meie rahvusvahelise programmi tutvustamist aga hoopis iiri keeles kirjutatud raamatust „Koletise kõhus“, mille autor on Fionntán De Brún, tõlkinud taas kord Indrek Ois. Võib veel kord tõdeda, et meil on vedanud, et meil on olemas inimene, kes tõlgib otse iiri keelest. De Brúni, õppejõu, õpetlase ja kirjaniku raamat käsitleb mitut valusat teemat lirimaa ajaloos. Raamatu peategelane teeb sõja ajal natsidega koostööd ning ta polnud sugugi ainus, kes sattus sellisesse olukorda, uskudes, et Inglismaa väenlased on lirimaa sõbrad. Pöördudes 1980. aastatel tagasi Põhja-lirimaale, satub ta „rahutuste“ keskele, kus vastamisi oli Briti armee ja IRA.

Hoopis teist laadi konflikti kujutab oma raamatus flaami kirjanik Gaea

Schoeters. Ta on viimastel aastatel üha rohkem tuntust kogunud autor, kelle raamatut „Trofee“ on tõlgitud rohkem kui kümnesse keelde. Raamatus on juttu suurte ulukite küüst, kelle nimi Hunter White ütleb tema kohta nii mõndagi. Ta kavatseb teha veel viimase jahiretket, et saada oma trofeeid hulka kaitsealune teravmökk-ninasarvik. Algab teekond, mis ei kujune selliseks nagu kavatsetud, vaid hakkab üha enam sarnanema teekonnaga pimeduse südamesse.

Schoetersi seni viimane raamat



CARL-JOHAN VALLGREN. Foto: Thron Ullberg

„Kingitus“ on satiiriline romaan keskonnaküsimustest, pagulaskriisist ja kultuuride põrkumisest. Selles jõua-

vad ühel hetkel Berliini 20 000 elevanti, kingitus Botswana presidendi, ning selgub, et Saksa valitsus ei suuda seda ootamatut olukorda kuidagi lahendada.

NÄIDENDIST ROMAANIKS

Marius Ivaškevičiuse nimi seostub eestlastele peamiselt teatriga. Tema näidendid „Väljaheitmine“ ja „Totalitaarne romaan“, mida lavastati Eesti Draamateatris, ning „Jumalad“, mille lavastas Elmo Nüganen Südalinna teatris kahes keeles ja kahe koosseisuga, on teinud ta nime vägagi tuttavaks. Lisaks näidenditele on ta kirjutanud novelle ja romaane, millest üks on nüüd ka eesti lugejateni jõudnud.

„Väljaheitmine“ on näidendina väga mahukas ning lavale jõudis vaid osa algsest tekstist. Autor on otsustanud selle kolmeks romaani kirjutada ning neist esimene, „Väljaheitmine. Londoni nõel“ on nüüd ka eesti keeles. See kirjeldab tõsielu juhtumitel põhinevalt ühe noore mehe püüdu aastatuhande vahetuse paiku Londonis õnne leida.

Ivaškevičius on tuntud ka filmirežissöörina ja on selles valdkonnas tähelepanu pälvinud – tema filmid on tekitanud vaidlusi ja kirgi.

Hoopis leebematel teemadel kirjutab saksa kirjanik Ewald Arenz, kuid see ei tähenda, et ta teeks seda vähem



GAEA SCHOETERS. Foto: Annelies Van Parys

Schoetersi seni viimane raamat „Kingitus“ on satiiriline romaan keskonnaküsimustest, pagulaskriisist ja kultuuride põrkumisest. Selles jõuavad Berliini 20 000 elevanti, kingitus Botswana presidendi, ning selgub, et Saksa valitsus ei suuda seda ootamatut olukorda kuidagi lahendada.

meisterlikult, ning ka tema haare on küllalt lai. Sündinud kirjandusega tihedalt seotud perekonda, alustas ta ise luuletustega, sealt edasi hakkas kirjutama lühijutte ja siis ka romaane. Ta on kirjutanud kolumne ajalehtedes, teinud raadios saateid ja organiseerinud kirjandussündmusi.

Tema raamatud on pigem traditsioonilises stiilis, kuigi ta on kasutanud ka maagilist realismi ja fantaasiaromaanide võtteid just ühiskondlike probleemide lahkamisel. Suurim edu on talle tulnud aga tänapäevaste romaanidega, mille keel on särav ja vaimukas ning haarab lugeja kohe kaasa. Väga meeldivaks on osutunud mõlemad tema romaanid, mis on eesti keeles olemas: „Suur suvi“ ja „Armastus halbadel aegadel“, üks neist tagasivaade helgele suvele, kui

Marius Ivaškevičiuse näidendid „Väljaheitmine“ ja „Totalitaarne romaan“, mida on lavastatud Eesti Draamateatris, ning „Jumalad“, mille lavastas Elmo Nüganen Südalinna teatris kahes keeles ja kahe koosseisuga, on teinud ta nime vägagi tuttavaks.

Vallgreni raamatud on kirjutatud väga hästi, kuigi nagu Põhjamaade krimidele omane, on ka tema kuriteod verised ja jõhkrad ning uurijad pigem iseenda ja maailmaga hädas kui rõõmsameelsed ja optimistlikud. Põhjamaadesse viib lugeja ka üks viimase aja kõige populaarsemaid ja enam tõlgitud soome autoreid Satu Rämö. Tal on õnnestunud ühendada kaks Põhjamaad – Soome ja Island, kus ta ka ise oma islandlasest abikaasaga praegu elab. Ta on kirjutanud arvukalt reisi- ja lasteraamatuid, kuid läbilõõgi saavutas ta krimisarjaga, mida on tõlgitud 11 keelde. Satu Rämö raamatud on võetud erakordselt hästi vastu ka ingliskeelses maailmas ja seal läbi lüüa ei ole soome autoril sugugi kerge.

LATGALI KIRJANDUS TOOB EESTISSE

Vähe on ilmselt eestlasi, kes võivad öelda, et on lugenud mõnda läti või veelgi enam, latgali krimiroomaani. Nüüd aga on võimalus kuulata Aldis Bukšs ja muidugi lugeda tema raamatut „Velled“. Aldis Bukšs on õelnud, et tema perekonna elu on tihedalt Eestiga seotud, ning tema raamatu tegevus kandub Tartusse, Helsingisse ja ka Londonisse. Raamat on ootamatute pöörettega ja tõeliselt põnev, ja seal läbi lüüa ei ole soome autoril sugugi kerge.

Kindlasti mõjub raamatute õhkkond, et nende peategelane Hildur on Islandi aleviku Isafjörduri politseinik. Islandil on alati teatud romantiline võlu ning rahulikult kulgev aeg ja mõnusad inimesed moodustavad kontrasti kuritegudega. Hilduril, nagu igal korralikul politseinikul, on minevik, mis painab teda ja tuletab ennast üha uuesti meelde – tema kaks õde kadusid lapseks jäljetult.

Hildur ei tegutse aga ükski, talle on appi saadetud soomlasest politseipraktikant Jakob, kes on hädas omaenda eraeluga ja püüab sellest distantsilt paremini aru saada. Jakob koob ilusaid Islandi kampsuneid ja muidki asju ning on üldse suur, tore ja nutikas.

Satu Rämö raamatute põhjal tehti 2025. aastal telesari, mida saab loodetavasti kunagi ka Eestis näha.

VAGUNELAMU JA OXFORD, MÕLEMAD POLITSEIST

Järgmine krimikirjanik on pärit Suurbritanniast. Simon Mason on kirjutanud lasteraamatuid, mitteilkirjandust ja noortele mõeldud põnevusromaanide. Ta töötab pikalt kirjastuses ja noorteroomanide juures täiskasvanute raamatuteni minek käis üsna loomulikult. Tema raamatute tegevus toimub Oxfordis ja nendes lähedavad keerulisi juhtumeid kaks ühesuguse perekonnanimiga politseiniku, Ryan ja Ray Wilkins.

Peale nime ei seo neid miski. Nagu Simon Mason on ise õelnud, elab ta vagunelamute pargi lähedal ning sealst kõndis ükskord tema teadvusse Ryan Wilkins, kes ei suuda leppida reeglitega, põlgab autoriteete, kannab endas lapsepõlvehaavu ning kasvatab üksi oma väikest poega. Hiljem lisandus Ray Wilkins, kes on saanud hea hariduse, hooldab oma riietuse ja välimuse eest, saab hästi läbi kõigi vajalike inimestega ja on igati esinduslik. Tema elu pole aga siiski päris pilvitu. Eesti keeles on festivali toimumisajaks ilmunud kolm Wilkinsite raamatut.

Lisaks Wilkinsite romaanidele kirjutab Simon Mason sarja Leidjad, mehest, kes otsib kadunud inimesi. Nende raamatute järgi on teda sageli

sarja korraga. Eesti lugejani on jõudnud mitu nn Kasekohviku-sarja raamatut ja need on hästi vastu võetud.

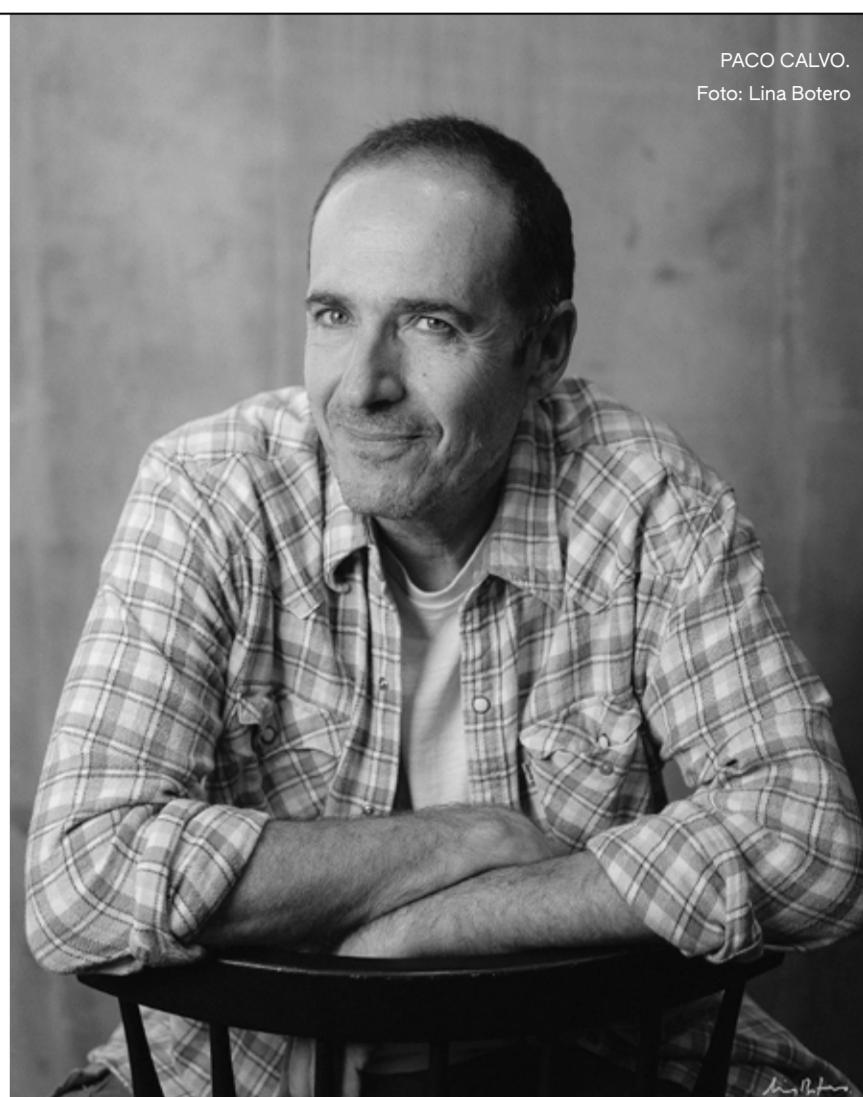
Tegu on mõnusa ajaviitega, milles on ka tõsisemaid noote. Hea ajaviide kulub alati ära, sellest saab abi raskeimatel hetkedel. On igati tore, et inglise keelest tõlgitud ajaviite kõrval jõuab eestlasteni ka lähemalt leitud romaane.

VÕIMALUSED EBAVÕRDSUSE VÄHENDAMISEKS

Festivalil HeadRead on alati ilukirjanduse kõrval tutvustatud ka muid žanre harrastavaid autoreid. Seekord on neid kolm ja nad on väga erilised.

Kõigepealt prantsuse majandusteadlane Thomas Piketty, kelle kõige tuntum teos „Kapital 21. sajandil“ on tekitanud ohtralt vaidlusi, arutlusi ning saanud kiitust ja kriitikat. Ta vaatleb selles rikkust ja ebavõrdsust ajaloolises perspektiivis. Eks rikkuse, võrdsuse ja ebavõrdsuse teema pakub jätkuvalt huvi ning seepärast püsib huvi ka Piketty teoste vastu. Tallinna ülikooli kirjastus on avaldanud raamatu „Võrdsuse lühiajalugu“, milles ta pakub välja võimalusi ebavõrdsust vähendada. Teda kuulama tules on võimalik põhjalikumalt kuulda, millised need võimalused on ning kuidas on võimalik nendeni jõuda.

Loodusteadused muutuvad meie maailmas aina tähtsamaks ning üha ilmselgemaks saab, et inimest ei ole kuidagi võimalik ülejäänud loodusest kõrgemale asetada. Murcia ülikooli professor, teadusfilosoof Paco Calvo uurib taimi, teoses „Planta Sapiens: taimede olemuse jälil“ vaatleb ta taimede tundlikkust ja suhtlusvõimekust. Ta on posthumanistliku teadusliku mõlemise esindaja ning tema uurimused aitavad mõista, mida tuleks teha, et taimedest paremini aru saada. See oskus on vajalik kõigile inimestele, mitte ainult teadlastele, ja mida varem seda mõistame, seda parem meile.



PACO CALVO. Foto: Lina Botero

Rikkuse, võrdsuse ja ebavõrdsuse teema pakub endiselt huvi. Prantsuse majandusteadlane Thomas Piketty näeb raamatus „Võrdsuse lühiajalugu“ võimalusi ebavõrdsust vähendada.

VENEMAAST SAAB JÄLLE MOSKOOVIA

Rootsi akadeemik ja ajaloolane Stefan Hedlund on kirjutanud parkümmend raamatut Venemaast, mis on olnud tema erihuvi. Ta on vaadelnud Nõukogude Liidu lagunemist ja seda, mis toimus Venemaal selle järel. Ta on analüüsinud nii Venemaa majanduslikku käekäiku kui ka poliitilisi ambitsioone ning leidnud, et Venemaa tegutseb ikka endise muistri kohaselt, mis pole pärast keskaega eriti muutunud. Nii on tema hiljuti eesti keeles ilmunud raamatu

pealkiri „Venemaast saab jälle Moskooivia“. Hedlund on tuttav ka Eesti ajalooaga ning ta on käsitlenud Balti riikide taasiseseisvumist. Siin on juhitud tähelepanu vaid osale festivalil ülesastujatele. Peale nende autorite on huvilised oodatud kuulama lastekirjanikke, ukraina ja valgevene autoreid, tervet rida eesti lüüsinud nii Venemaa majanduslikku käekäiku kui ka poliitilisi ambitsioone ning leidnud, et Venemaa tegutseb ikka endise muistri kohaselt, mis pole pärast keskaega eriti muutunud. Nii on tema hiljuti eesti keeles ilmunud raamatu

KOHTUMISENI FESTIVALILI



RUTH KVANSTRÖM-JONES. Foto: Emma Hammar



MARIUS IVAŠKEVIČIUS. Foto: Laura Vanseviciene

Mis toimub? NAISED. Aga muud ka

Kui küsida praeguse Eesti kirjanduselu kohta „mis toimub?“, siis üks vastus tuleb üsna loomulikult. Naiste hääled on selgelt kohal. Eesti kirjanduse kavast teeb ülevaate Igor Kotjuh.



PIRET JAAKS.
Foto: Stina Kase

HeadRead võivad õnnestuda erinevates keeltes. Selle tõestuseks on festivali väliskülalised eri maailmapaikadest, kuid sama kehtib ka eesti keele kohta. Selle kinnituseks on autorid siit samast, meie enda seast. Luule ja proosa, vestlused ja kontserdid, kaltsuvaip ja tehisar, Lõuna-Eesti ja Tallinn. Rikkalik menüü, kus kõrvuti on

värske ja hea. Mitmekesisus on siin nähtav ja kuuldav.

Eesti kirjandus on suurem kui ühe festivali kava ja festivali eesti kirjanduse kava on suurem kui üks ajaleht siit samast, meie enda seast. Luule ja proosa, vestlused ja kontserdid, kaltsuvaip ja tehisar, Lõuna-Eesti ja Tallinn. Rikkalik menüü, kus kõrvuti on

Alustagem näiteks traditsioonilisest formaadist „1 + 1“, kus kirjanik vestleb kirjanikuga. Te ei kujuta ette, kui pingelised ja täpsed on arutelud toimkonnas, kui neid kohtumisi kokku pannakse. Teemad, poeetikad, maailmavaated. Mõnikord otsitakse ühisosa. Kas see on olemas, kas see kannab vestlust? Teinekord tehakse vastupidine valik, pannakse kokku erinevad maailmad. Mis juhtub, kui need korra kokku panna? Kas tekib pinget, kas avaneb uus ruum?

Need arutelud toimkonnas on oma intensiivsuse poolest võrreldavad mõne ülikooli kirjandusseminariga. Fookuses on tänapäeva eesti kirjandus, enamasti 2025. aasta, sekka 2024 ja 2026. Need on raa-

Alustagem näiteks traditsioonilisest formaadist „1 + 1“, kus kirjanik vestleb kirjanikuga. Te ei kujuta ette, kui pingelised ja täpsed on arutelud toimkonnas, kui neid kohtumisi kokku pannakse.



PIRET RAUD.
Foto: Dmitri Kotjuh



ANU ALLAS. Foto: Helen Melesk

Kunstniku pilk ja agulikogemus: Piret Raud ja Eva Koff. Raud tuleb lastekirjandusest ja illustratsioonist täiskasvanute proosasse. „Keedetud hirvede aeg“ avab stagnatsioonigaegse kunstnike maailma, kus põimuvad sisemine tundlikkus ja välise reaalsuse surve. Kofi „Õhusõndija“ viib Tartu agulisse, kus unistus ja paratamatus

matud, mille tähendus alles kujuneb. HeadRead külvab ideid, millest võib kasvada nii mõnigi ootamatu jätk.

KIRJANIKE LOODUD MAAILMAD

Kirjanikud loovad maailmu. Ja nad oskavad neid ka lugeda, üksteise kõrval, üksteise vastu. Just seal, selles kokkupuutepunktis, hakkab midagi liikuma. Tänavune festival pakub kuus sellist kohtumist.

kohtuvad. Nende kohtumises hakkavad need kaks vaadet teineteist läbi valgustama.

Ajaline ulatus ja inimese tee: Kaur Riismaa ja Mario Pulver. Riismaa „Väsinud valguse teooria“ kulgeb läbi Eesti lähiajaloo, alates 1990. aastate lõpust kuni koroonaaajani, sidudes eri põlvkondade kogemuse ja ajastu murangud. Pulveri „Theseuse laev“ viib XIX sajandi Tartusse, kus ühe noore naise tee kujuneb läbi surve, valikute ja sisemise püsivuse. Pilik liigub ajastu ja üksiku saatuse vahel. Pinget tekib nende liinide kokkupuutel.

Nägemus ja vaikus: Aliis Aalman ja Berit Kaschan. Aalmani „Pääsulinn“ toob esile nägemusliku ja pingestatud hääle, kus looduse ja pärandi tulevik kõlab tumedas ja sotsiaalselt tundlikus registris. Kaschani „Aprill“ kulgeb vaikes ja keskendub toonis, süvenedes mälestustesse, lähedusse ja enesetunnetusse. Hääled töötavad erineva pingega ja loovad tasakaalu. Nende vahel muutub pilk täpsemaks.

KOGEMUS MUUTUB KUULDAVAKS

Kirjutamine ja mälu: Anu Allas ja Brigitta Davidjants. Allase „Allaandmine algajatele“, mis pälvis Eesti Kirjanike Liidu romaanivõistluse kolmanda koha, paikneb kirjutamise ja enesevaatluse piiril, kus tekst kujuneb kihiliseks ja pidevas muutumises olevaks pinnaks. Davidjantsi „Plahvatus näsuputkas ja teisi jutte“, mille kogus ilmunud novell „Vaikusesse“ pälvis Friedebert Tuglase novelliuhinna, toob kokku isikliku mälu ja laiemad ajaloolised nihked, ulatudes Tallinna

HeadReadi poetesside õhtu toob kokku hääled eri suundades ja eri registrites. Mõni kõlab vaikselt, mõni selgemalt, mõni jääb pikemaks ajaks meelde. Korraga avaneb mitu vaatenurka. Kuulates saab aru, et see ei ole juhus.

tänavatelt Mägi-Karabahhia kõrgendikeni. Koos avanevad erinevad suunad ühes vaates.

Möte ja lugu: Arne Merilai ja Piret Jaaks. Merilai „Puuinimesed“, mis pälvis Eesti Kultuurkapitali proosapreemia, loob keelemängulise ja kujundirohke maailma, kus filoloogiline mõtlemine ja ilukirjandus põimuvad. Jaaksi „Taeva tütre“, mis võitis Eesti Kirjanike Liidu romaanivõistluse kolmanda preemia, avab ajaloolise loo, kus üksiku inimese tegu ja eetilise valik saavad keskseks. Möte ja jutustus töötavad eri tasanditel ning loovad ühise rütmi.

Vägi ja ruum:

Margus Ott ja Eik Hermann.

Oti „Heaolu“ avab olemise

kui väe liikumise, kus elu ise

kannab endas kasvamise ja

kujunemise võimalust. Hermann

mõtlemine ruumist loob raamistiku, kus

keskkond kujundab kogemust ja suunab tegutsemist. Liikumine ja paigutus

kohtuvad ühes vaates.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

lähisuhtevägivalda kogemus ja sisemine pinget saavad sõna. Pargi „Hundirattas“ koon- dab pika loome- tee, ühendades isikliku haavatavuse ja laiahaardelise pilgu elule selle eri vormides. Hääled liiguvad eri jõuga ja hoiavad aega. Kogemus muutub siin nähtavaks.

Luuletajate teravus ja kestvus:

Triin Soomets ja Eeva Park. Soometsa „Jäälind“ toob esile teravdatud ja sotsiaalselt laetud hääle, kus

nihestus käivad koos. Tuntud kohad ilmuvad korraks ja kaovad. Rütmi on kiire, tekst ei püsi paigal.

Need neli häält lisanduvad olemasolevale reale, vaade nihkub ja laieneb.

NIGULISTE LUULEMISSA

Niguliste luulemissa kuulub HeadReadi kavasse igal aastal. Selle juurde tullakse teadlikult. Sündmuse lugu ulatub vaatemängulise aega ja seostub Põhjamaade luulefestivaliga. Selle üheks kandjaks oli tõlkija Eha Vain. Nii on selles õhtus koos kaks telge: luule ja mälu.

Niguliste kirk annab kuulamisele teise mõõdu. Sõna saab aega. Pausid on kuuldav. Tekstid venivad pikemaks ja jäävad kauem püsima. Hääle ei kao kohe järgmise sisse, kuulaja jõuab märgata enam kui ainult sõnu.

Sel korral on laval viis autorit ja muusik. Hääled kõlavad üksteise järel.

Kaarel B. Välijamäe

„Tumeruuge tuisu- kuu“ lähtub sõjast ja hoiab selle ümber pinget.

Poeetiline väljendus püsib habras ja täpne, püüdes hoida keelt olu- korras, kus kõik on nihkes. Jim Ashilevi „Suutud“ keskendub sise- misele pingele ja selguse otsingule. Debüüt on kontsent- reeritud, pilk pöördu- sissepoole.

Veronika Kivisilla „Hel- singi helistikud“ seob linna ja tunde. Tekst püsib vaoshoitud ja täpne. Leelo Tungla „Täisminevik“ koon- dab pikema loomete. Eri ajad ja hääled on kor- raga kohal, kogemus on thienenud.

Ljudmõla Tarani „Paradiisiõu- nad“ toob siia ukraina laule. Isiklik kogemus ja ajastu on samas vaates, tekst haarab pikema aja. Sõna saadab Krista Citra Joonase bambusflööt.

KAVA JA TERVIK

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Kõik see kokku ei mahu ühte pilti ega ühte loetellu. Aga saab kuulata. Saab liikuda ühest kohtumisest teise, ühest häälest järgmisse. Mõni tekst

Igapidi üks õnn ja rõõm

Selle aasta laste- ja noortekava soosib uudishimu ja seiklust ning pakub abikätt tormilises maailmas orienteerumiseks. Mitmekülgsest ja inspireerivast esinejaskonnast teeb ülevaate Indrek Koff.

HeadRead algab alati hästi: esimeses järjekorras rõõmustame lapsi ja noori ning nemad omakorda rõõmustavad meid!

Agas miks me selle asja niimoodi oleme sättinud? Vastus on lihtne: lapsed ja noored on meile olulised. Või ei, mitte ainult meile, vaid üleüldse. Kui nooremast lugejast ei hooli, siis võid täiskasvanud lugejast ainult unistada. Kuna lugemine teeb inimesele head sünnist surmani, siis on ju ilmselge, et selle asjaga on tarvis tegeleda. Seega lapsed ja noored kõigepealt!

Mismoodi HeadRead siis sel aastal noori lugejaid rõõmustab? Eks ikka nõnda, et pakume võimaluse kohutada heade ja huvitavate kirjanikega nii meelt kui mujalt.

UUDISHIMU JA JULGUSE KIITUSEKS KA KÕIGE VÄIKSEMATELE

Kui kõige väiksematest alustada, siis tasub mainida **Ulla Saart**, kes on seni tegutsenud ennekõike illustraatorina, kuid on nüüdseks välja andnud ka paar päris oma autoriraamatut. Neis sooja õhustikuga raamatuis tegutsuvad ääretult lähedalt tüübid Ita ja Piuks, kes ei mõtlegi piirduda üheainsa looga, vaid on praeguseks maandunud juba kahes raamatus (ja saladuskatte all võin öelda, et kolmas on tulekul!).

Pisut suuremale lugejale on mõeldud **Tiina Laanemi** „Seest siiruivuline“, raamat põneva minevikuga vanavanematest ja uudishimulikest lastelastest, pungist, mässumeelset ja varjatud annetest. Autor ise avaldab lootust, et raamatu lugemine ja selle üle arutlemine oleks eri põlvkondadele hea võimalus koos olla ja üks-teist paremini tundma õppida. Tasub uurida, sest mine tea, millega tegeles kunagi ammu sinu enese vanaema: vahest oli ta kuulus motosportlane ja sul polnud sellest aimugi?



TIMO PARVELA.
Foto: Markus Henttonen



ANTI SAAR.
Foto: Lauri Kulpsoo

Kui nooremast lugejast ei hooli, siis võid täiskasvanud lugejast ainult unistada.

Võimalik, et pisut veelgi suurematele lastele (kuigi üks see olene ju ennekõike iga lugeja sisemisest

Pisut suuremale lugejale on mõeldud **Tiina Laanemi** „Seest siiruivuline“, raamat põneva minevikuga vanavanematest ja uudishimulikest lastelastest, pungist, mässumeelset ja varjatud annetest. Autor ise avaldab lootust, et raamatu lugemine ja selle üle arutlemine oleks eri põlvkondadele hea võimalus koos olla ja üks-teist paremini tundma õppida. Tasub uurida, sest mine tea, millega tegeles kunagi ammu sinu enese vanaema: vahest oli ta kuulus motosportlane ja sul polnud sellest aimugi?

KOOLILASTE LÕBUSAD SEIKLUSED

Suure-suure rõõmuga ootame sel aastal külla soome kirjanikku **Timo Parvelat**, kes eesti lugejatele vist küll tutvustamist ei vaja. Tema Ella-raamatud on meid saatnud juba kaua ja saadavad küllap edaspidigi. Timo on pärit õpetajate suguvõsast ja ka ise õpetajana kätt proovinud, nii et koolilapsed ja nende igapäevane elukeskkond pole talle sugugi võõras. Nõnda oskab ta kooliele siduda kõikvõimalikke oluliste temadelega (värskeimas

Ella-raamatus näiteks tehisaruga), mille käsitlemisel ei satu samas tähtsuse lõksu – nagu heale kirjanikule ju kohane ongi. Muide, väike meeldetuletus Eesti kirjastajatele: Timo Parvela ja Bjørn Sortlandi sarja „Kepler 62“ arvukad fännid ootavad esimestele köidetele ikka veel järgel!



ULLA SAAR. Foto: Piia Ruber

Koolieluga on tihedasti seotud **Johanna Undi** „Augustas päästab maailma“, mille tegevuse lükkab käima niisugune huvitav õppeaine nagu geograafia.

Pealtnäha väikest asjast sündivad pöörased olukorrad panevad mõtlema sellele, et ükski sõna, mõte ega tegu ei eksisteeri kõigest muust eraldi, vaid on seotud sadade tuhandete, miljonite teistega. Autori arvates ongi loo keskne mõte seotud sellega, et tegudel on tagajärjed.

Tundub üsna loomulik, et koolieas lugejatele kirjutatud raamatute tegevus hargnebki enamasti just koolis. Nõnda on ka ameerika kirjanik **Ali Standish** paigutanud oma sarja „Lüriidiumivaras“, mille pinnalt „Uskumatud lood Baskerville Hallis“ tegelased ühte eriskummalisest internaatkooli. Nagu nimi ütleb (vähemasti krimikirjanduse austajatele), võib raamatutest oodata kuritegusid ja nende uurimist, säravat mõistust, elegantset peamurdmist ja hea õnne korral ka kurjategijate kinninabimist. Väga sümpaatne on, et sarja peategelasena toimetab ei keegi muu kui noor Arthur Conan Doyle. Seikluste käigus tutvub ta nii doktor Watsoni kui ka Sherlock Holmesi endaga!



ALI STANDISH.
Foto: erakogu

TEEKONNAD TEHNOLOGIAS, MAAILMAS JA ENESES

Teismelistele on oma värskeima teose suunanud **Hugo Vaher**, kes pälvib „Nutivaba“ eest ka Kultuurkapitali laste- ja noortekirjanduse auhinna. Ma usun, et noorteraamatu puhul on kõige parem, kui sellest räägivad noored ise. Kuigi Katrinka Josephine Savimägi ja Martha Rattu on „Nutivaba“ sihtühmu vanuseklassist ehk pisut välja kasvanud, on nad siiski noored inimesed, nii et tasub esile tõsta seda, mida nad ajakirja Värske Rõhk noortekirjanduse ülevaates on öelnud: „See on pöörane teekonnaromaan, mille autor juhib muu hulgas tähelepanu maakohtade sotsiaalmajanduslike probleemidele ja internetisuhete ohtudele ning küsib, kas elu nutitelefoni on tänapäeval võimalik. Raamat on ennekõike lõbus lugemiselamus, mitte mitusada lehekülge vanainimese näpuiibutamist.“ Kui mina oleksin teismeline, siis oleks see raamat mul juba ammu loetud!

Väga mitmekesist kraami on kirjutanud **Bobbie Peers**, filmimees ja kirjanik, kes tuleb meile külla Norraaalt. Nooremad lugejad on ehk kursis tema „Avastajate klubi“ lugude või Kusti Keskküla keerulise eluga, pisut suuremad aga teavad kindlasti raamatut „Lüriidiumivaras“, mille pinnalt „Uskumatud lood Baskerville Hallis“ tegelased ühte eriskummalisest internaatkooli. Nagu nimi ütleb (vähemasti krimikirjanduse austajatele), võib raamatutest oodata kuritegusid ja nende uurimist, säravat mõistust, elegantset peamurdmist ja hea õnne korral ka kurjategijate kinninabimist. Väga sümpaatne on, et sarja peategelasena toimetab ei keegi muu kui noor Arthur Conan Doyle. Seikluste käigus tutvub ta nii doktor Watsoni kui ka Sherlock Holmesi endaga!

EI OLE PIDU ILMA LUULETA

See oli nüüd see pool, millega meie rõõmustame lapsi ja noori. Aga kuidas on vastupidisega? Sellega on väga hästi! Juba palju aastaid järgemööda on festivali HeadRead Kirjanike Maja

programmi avanud noored teatreregijad. Kirjanik **Jelena Skulskaja** on ühes Poeesia sõpruskonda kuuluvate noortega kokku pannud lavastuse „Lõpu poeem“. Luuletaja inimeste maailmas, mis põhineb vene luuletaja Marina Tsvetajeva elul ja loomingul. Vanalinn hariduskollegiumi teatrikooli abiturientid aga toovad **Tõnis Rätsepa** juhendamisel meie ette lavakava „Lubasin ma luuletuse“, mille käigus kuuleme nii luulet kui ka proosat nii eesti kui ka välismaiste kirjanike, nii vanade klassikute kui ka tänapäevaste autorite sulest.

Mulle endale on igal aastal vaat et kõige tähtsamaks sündmuseks olnud luuleõhtu „Verinoored“, kuhu kutsume nüüd juba kümnendat korda esinema päris noori luuletajaid. Kes tahab näha ja kuulda, kuidas kõlab nende inimeste luule, kes vormivad meie kultuuripilti tasapisi juba praegu, aga kelle nägu see on päris kindlasti juba kümne aasta pärast, see tulgu kohale ning hoidku silmad ja kõrvad lahti. Tulevastel Rummold, Viidingutel, Luikedel ja Karevatel tasub silma peal hoida!

Aga kõik ülejäänud lapsed ja noored rõõmustavad meid sellega, et nad on olemas!

Festival kutsub sõna- ja helikunstimaastikele uitama

MARI REBANE

Kirjasõnast saab festivali osa erineval moel. Sõna- ja helikunsti ühendmaailma juhatavad kõigepealt prosaist, luuletaja ja kirjandusuuri ja Piret Põldver ning džässmuusik, kitarrist Kalev Karlson. Tandem esitab n-õ tekstimuusikat, kus Põldver esitab oma loomingut Karlsoni seatud muusikale. Ühine looming on ilmunud ka albumina „Tõmme“.

Ka ELOV + MAITRE ühendab kirjanikku ja muusikut. Elo Viiding kehtestas end kirjandusmaastikul juba 1990ndatel, multiinstrumentalist Mait Rebane on mänginud reas tuntud bändides (nagu näiteks Venaskonnas) ning loonud teatrilavastustele helikujundusi, mille tihti ise elavas esituses ette kandnud. Kahe tugeva looja koostöös sünnib industriaalse värvinguga sõna- ja helikol-

laaz, milles ühinevad elektroonilised helid ja sügava isiklikkusega inimhää. Modulshtein feat. MariQ toob lavale helilooja Aleksandr Žedeljovi, klarnetist Marten Altrovi ja DJ Aleksei Semennihini (artistinimega DJ Bandit) ansambli Modulshtein ja Südalinna teatri näitleja Marika Otsa (alias MariQ). Koosluse sulest sündis tunamullu lavastuse „Väga palju päikest“ muusika, mis on nüüdseks ka albumina talletatud ning mis pakub nii traditsioonilist kui ka eksperimentaalset helimaastikku.

Sveta Grigorjeva ja Laura Põldvere – kaks tuntud ja tunnustatud, mitmekülgset ja eripalgelist, väga eri moel zanripiire ületavaid võnkeid tekitavat andekat naist – panid seljad kokku ja harjumused. Tekst ja heli pörkuvad, kattuvad ja lähevad jälle lahku.

MARI REBANE

Teatavasti kuulutati 2025. aasta eesti raamatu aastaks, kuna 500 aastat varem oli Saksamaal ilmunud esimene eestikeelset teksti sisaldanud trükis. Pole mingi üllatus, et suurejoonelise piduaasta mõju ulatus otsapidi siinsesse teatrisse ning jättis sellesse ka tugevaid jälgi. Nimelt – 2025. aasta Eesti teatri auhindadel anti lavastajauhinda Riina Roosele lavastuse „Algu-

HeadRead ja head filmid

TÕNU KARJATSE

Kirjandus ja film pole teineteisest kunagi väga kaugel olnud, ehkki kunstiliigina on film kirjandusega võrreldes alles lapsekingades. Seega on kirjanduse ja filmi seoseid käsitlevate filmide toomine kirjandusfestivali kavva ühelt poolt isegi kohustus, aga teisalt ka austusavaldus autorite vastu, kes nende distsipliinide vahelisi seoseid

Jalutuskäigud viivad kirjanike südamekvartalitesse

MARI REBANE

HeadReadi tänavused kirjanduslikud jalutuskäigud kannavad tinglikult nime „Minu linnaosa“, sest uute jalutuskäikudena kutsuvad kolm autorit tutvuma neile ühel või teisel põhjusel tähendusliku linnaosaga.

Vanalinnas viib esimest korda turile kirjanik Jan Kaus, kelle juhatusel kõnnitakse läbi temale kirjanduslikult kõnekad paigad. Samuti toimuvad juba traditsiooniks saanud Josef Katsi noored rõõmustavad meid sellega, et nad on olemas!

laaz, milles ühinevad elektroonilised helid ja sügava isiklikkusega inimhää. Modulshtein feat. MariQ toob lavale helilooja Aleksandr Žedeljovi, klarnetist Marten Altrovi ja DJ Aleksei Semennihini (artistinimega DJ Bandit) ansambli Modulshtein ja Südalinna teatri näitleja Marika Otsa (alias MariQ). Koosluse sulest sündis tunamullu lavastuse „Väga palju päikest“ muusika, mis on nüüdseks ka albumina talletatud ning mis pakub nii traditsioonilist kui ka eksperimentaalset helimaastikku.

Sveta Grigorjeva ja Laura Põldvere – kaks tuntud ja tunnustatud, mitmekülgset ja eripalgelist, väga eri moel zanripiire ületavaid võnkeid tekitavat andekat naist – panid seljad kokku ja harjumused. Tekst ja heli pörkuvad, kattuvad ja lähevad jälle lahku.

Hullunud Tallinn. Jaan „Luulur“ Malini lavakava kuulub HeadReadi juurde juba aastaid. Igal korral panakse kokku uus seltskond. Autorid ja muusikud toovad lavale oma rütmid ja harjumused. Tekst ja heli pörkuvad, kattuvad ja lähevad jälle lahku.

Ajatud tekstid ajalises teatris

MARI REBANE

ses oli laul“ eest, mis esietendus mullu veebruaris Linnateatris. Roose lavastus osutab tähelepanu mitmele olulisele asjale: esiteks luule ja laulu ning sedakaudu ka kirjasaõna ja laulutekstide omavahelisele tugevale seotusele, teiseks aga rõõmustavale töigale, mille kohaselt oli nii mõnigi eesti keele- ja kirjandusklassik ühtlasi musikaalselt andekas inimene. Roose lavastuse taustal pole aga raske järelada, et ükski loominguline žanr ei



KUVATÖMMIS FRIEDRICH MURNAU FILMIST „NOSFERATU“ (1922)

otsivad. Kirjandusest lugude leidmisega tegeles filmikunst juba eelmise sajandi esimestel kümnenditel, võtame kas või Saksa ekspressionismi tipp-teose Friedrich Murnau „Nosferatu“



LAURA PÕLDVERE JA SVETA GRIGORJEVA. Foto: Laura Põldvere

Hullunud Tallinn. Jaan „Luulur“ Malini lavakava kuulub HeadReadi juurde juba aastaid. Igal korral panakse kokku uus seltskond. Autorid ja muusikud toovad lavale oma rütmid ja harjumused. Tekst ja heli pörkuvad, kattuvad ja lähevad jälle lahku.



EESTI DRAAMATEATRI NÄITLEJA TEELE PÄRN. Foto: Gabriela Järvet

(1922), mille algallikas oli Bram Stokeri „Dracula“ (1897) ja mis on Rumeenia lavastaja Radu Jude'i kaudu nüüd justkui koju tagasi toodud. Jude'i 2025. aastal valminud vaatemängu on Eestis seni näidatud vaid korra – Pimedate Ööde filmifestivalil. Nüüd avaneb selle võimalus ka HeadReadi raames. Filmi juhatas sisse Tristan Priimägi.

Filmid kirjanikest on üks neist viisidest, kuidas kirjandus filmi ja film kirjandusse pääseb. Poola režissöör Agnieszka Holland ekraniseeris 2025. aastal Franz Kafka eluloo. Holland püüab eemaldada müütide kihte, mis ümbritsevad XX sajandi üht populaar-



HEADREAD 2023. Foto: Dmitri Kotjuh

teosta oma täit mõju ilma teiste loominguiliste žanrite toeta.

Kirjandus, mis nõuab aega – ja aega jääb teatavasti aina vähemaks –, saab üha kaalukamat tuge muusikast ja teatrist, seega ei näita kirjasaõna elava, vahetu esituse tähendus mingeidki kahanemise märke. Seda tähendust tähistab ka festivali HeadRead üks traditsioone, kirjanduse teatralsete ettekannete kava „Ajatud tekstid ajalises teatris“, mis annab võimaluse kutsuda meile esinema armastatud näitlejaid. Sel korral astuvad teie ette Kaie Mihkelson, Teele Pärn ja Ringo Ramul.

semat kirjanikku. Ühtlasi on see portree inimesest heitlikus ajas. Filmile teeb sissejuhatuse Peeter Laurits.

Kolmas film HeadReadi filmikavas on Norra režissööri Dag Johan Haugerudi „Unistused“ (2026), mis räägib kirjutamispraktikast kui võimalusest suhestuda maailmaga. Iseasi, kas ja kuidas need pinged tõelisuse ja ettekujutuse vahel lahenevad. „Unistused“ oli ka esimene Norra film, mis võitis Berliini filmifestivali peaaahinna. Filmi juhatas sisse Brigitta Davidjants. Kirjandusteemalised filmid linastuvad kinos Sõprus 25.–27. maini, seansid algavad kell 18.

Meie taotlus on tekitada Tallinna liikuvad lugemispesad. Kui sõidu tellin satub raamatuga varustatud sõidukisse, avab raamat talle ühe väga efektse ja efektiivse võimaluse ennast mõõduvast maastikust ja ümbritsevast argielust välja lülitada ning kanda end erinevatesse aegadesse ja kohtadesse. Mõelda vaid, auto liigub mööda tänavaid, lugeja mõtted ent sootuks muudel radadel. Sedasi saab üks tee muutuda kaheks eraldi teekonnaks, inimene saab liikuda ühtaegu nii sõiduridadele kui kirjaridadele, lasta kehal sõita ja vaimul rännata. Auto mõõdab asfaldi või seisab valgusfoori taga, ent lugeja mõte läheb lendu, kaob korraiks silmapäält.

Sel kombel püüavad üks kirjandusfestival ja üks liikuvusplatvorm luua ja tuua üheks nädalaks Tallinna mõne liikuva lugemisnurga, linna kõige lennukama pesaga.

Ukraina kirjandus

IGOR KOTJUH

VESTLUS

Laupäeval, 30. mail kell 17 astuvad Kirjanike Majas (Harju 1) lavale Ljudmõla Taran ja Katrin Väli. Taran kuulub ukraina kirjanduse põlvkonda, kes tõi 1980. aastatel kaasa pöörde ja avas ruumi isiklike väljendusele. Tema luules püsib emotsionaalne tihedus ja sisemine rütm. Eesti keeles saab seda lugeda Katrin Väli tõlkes nii ajakirjas Looming kui ka raamatus „Paradiisõunad“ (2025). Ljudmõla Taraniga vestleb Katrin Väli. Nende tutvustavad tudengiaastatesse ja annab kohtumisele isiklikuma tooni.

LUULEÕHTU

Reedel, 29. mail kell 17 kõlab Ukraina kultuurikeskuses (Laboratooriumi 22) kaasaegse ukraina luule õhtu. Katrin Väli loeb koos Ljudmõla Taraniga. Anna Verschik toob Maria Halina tekstid ning loeb ka oma luulet. Igor Kotjuh loeb Illia Rudiiko luulet Katja Novaki tõlkes ja oma tekste. Mart Kangur esitab oma luulet.

PÄEVANE LIIKUMINE

Laupäeval, 30. mail kell 12 ja kell 14 toimuvad Ukraina kultuurikeskuses (Laboratooriumi 22) ekskursioonid eesti ja inglise keeles. Neid juhivad kunstnik ja raamatute illustraator Anatoli Ljutjuk. Näha saab, kust tuleb paber ja kuidas valmib käsitsi tehtud köide.

Liikuvad lugemisnurgad

JAN KAUS

Kirjandusfestival HeadRead ja Bolt teevad tänavuse festivali nädalal ühise eksperimendi – laseme asetada oma kolmkümmend festivalil esinevate kirjanike raamatut Bolti autodesse, esistmete tagataskusse, et juhuslik sõltaja neile peale satuks ning ühe või teise teosega ehk ka tutvust teeks. Tutvus ei saa kõigi eelduste kohaselt olema just pikk, ent nagu teame, võib ka üürisest kohtumisest areneda välja midagi püsivamat. Kes satub peale, võib sattuda ka reale.

Meie taotlus on tekitada Tallinna liikuvad lugemispesad. Kui sõidu tellin satub raamatuga varustatud sõidukisse, avab raamat talle ühe väga efektse ja efektiivse võimaluse ennast mõõduvast maastikust ja ümbritsevast argielust välja lülitada ning kanda end erinevatesse aegadesse ja kohtadesse. Mõelda vaid, auto liigub mööda tänavaid, lugeja mõtted ent sootuks muudel radadel. Sedasi saab üks tee muutuda kaheks eraldi teekonnaks, inimene saab liikuda ühtaegu nii sõiduridadele kui kirjaridadele, lasta kehal sõita ja vaimul rännata. Auto mõõdab asfaldi või seisab valgusfoori taga, ent lugeja mõte läheb lendu, kaob korraiks silmapäält.

Sel kombel püüavad üks kirjandusfestival ja üks liikuvusplatvorm luua ja tuua üheks nädalaks Tallinna mõne liikuva lugemisnurga, linna kõige lennukama pesaga.

HEADREAD

Kirjandusfestival

27.–31.05.2026
Tallinn

Reede, 29. mai

Kirjanike Maja (Harju 1)

- 16.00 Maija Kajanto ja Gerda Kordemets
17.00 Simon Mason ja Jason Goodwin
18.00 Fionntán de Brún ja Indrek Õis
19.00 Stefan Hedlund ja Aimar Ventsel
20.00 Aliis Aalman ja Berit Kaschan

Lastekirjanduse keskus (Pikk 73)

- 10.00 Bobbie Peers (rõdusaal)
10.00 Ali Standish (muinasjutupööning)
12.00 Ali Standish (rõdusaal)
12.00 Bobbie Peers (muinasjutupööning)

Ukraina Kultuurikeskus (Laboratooriumi 22)

- 17.00 Kaasaegse ukraina luule õhtu:
Katrín Váli loeb koos Ljudmõla Taraniga.
Anna Verschik, Igor Kotjuh, Mart Kangur

Ait (Vene 14)

- 17.00 Nice-luule: Eeva Park, Murca,
Kauksi Ülle, Riste Sofie Käär
19.00 Piret Põldver ja Kalev Karlson

Vanalinn

- 15.00 Josef Katsi ekskursioon
17.00 Josef Katsi ekskursioon

Toetajad

Eesti Kultuurkapital
Tallinna linn
Briti Nõukogu



Esmaspäev, 25. mai

Kino Sõprus (Vana-Posti 8)

- 18.00 Radu Jude, „Dracula“.
Seansi juhatab sisse
Tristan Priimägi.

Kolmapäev, 27. mai

Kirjanike Maja (Harju 1)

- 17.00 Poesia sõpruskond, „Lõpu poeem.
Luuletaja inimeste maailmas“
19.00 VHK teatrikooli abiturientide lavakava
„Lubasin ma luuletuse“

Lastekirjanduse keskus (Pikk 73)

- 10.00 Ulla Saar (muinasjutupööning)
11.00 Timo Parvela (rõdusaal)
12.00 Anti Saar (rõdusaal)
12.30 Timo Parvela (muinasjutupööning)

Kino Sõprus (Vana-Posti 8)

- 18.00 Dag Johan Haugerud, „Unistused“.
Seansi juhatab sisse
Brigitta Davidjants.

Laupäev, 30. mai

Kirjanike Maja (Harju 1)

- 12.00 Anu Allas ja Brigitta Davidjants
13.00 Arne Merilai ja Piret Jaaks
14.00 Thomas Piketty ja Tarmo Jüristo
15.00 Satu Rämö ja Karl-Martin Sinijärv
16.00 Ajatud tekstid ajalises teatris:
Kaie Mihkelson, Teele Pärn, Ringo Ramul
17.00 Ljudmõla Taran ja Anna Verschik
18.00 Ewald Arenz ja Mari Rebane
19.00 Gaea Schoeters ja Kerti Tergem
20.00 „Mimmud maailmalõpu vastu“:
Sveta Grigorjeva ja Laura Põldvere

Ait (Vene 14)

- 12.00 Goncourti auhind
(vestlust juhivad Annabel Juhkental)
15.00 Modulshstein feat. MariQ
18.00 Verinoored: Grete Leas, Patrick Lepik, Marie
Ojamaa, Saskia Olep, Elis Paugus, Ats Saukas,
Matilda Angela Simson, Eleanora Tammann
20.00 „Olin sel õhtul üksik“: ELOV + MAITRE

Ukraina Kultuurikeskus (Laboratooriumi 22)

- 12.00 Ekskursioon (eesti keeles)

Mujal linnas

- 15.00 Jan Kausi jalutuskäik Tallinna vanalinnas
17.00 Tiina Saar-Veelmaa jalutuskäik Uues Maailmas

Kellerteater

- 17.00 Ross Alleni raamatu
„Estonian Lessons“ esitlus

Partnerid

ABuss
Ait
Allecto
Apollo
Argo
ART Konverentsitehnika
Eesti Kirjanike Liit
Eesti Kirjanduse Teabekeskus
Eesti Lastekirjanduse Keskus
Eesti Raamat
Eesti Rahvusringhääling
Elke Mööbel
Folger Art
Hea Lugu
Helios
Hunt
Kirjastus Pegasus
Koolibri
KuKu Klubi
Kultuuriministeerium
Loomingu Raamatukogu
Meeskond Security
Must Puudel
Niguliste muuseum

Teisipäev, 26. mai

Kino Sõprus (Vana-Posti 8)

- 18.00 Agnieszka Holland, „Franz“.
Seansi juhatab sisse
Peeter Laurits.

Neljapäev, 28. mai

Kirjanike Maja (Harju 1)

- 16.00 Kaur Riismaa ja Mario Pulver
17.00 Piret Raud ja Eva Koff
18.00 Carl-Johan Vallgren ja Jason Goodwin
19.00 Ruth Kvarnström-Jones ja Tuuli Jõesaar
20.00 Hullunud Tallinn: Aliis Aalman,
Mari-Liis Mürsepp, Jürgen Rooste
ja Siim Aimla, ansambel Kannuloo
(Kristjan Kannukene ja Luulur)
ning Rauhatäti

Lastekirjanduse keskus (Pikk 73)

- 10.00 Johanna Unt (rõdusaal)
10.00 Ulla Saar (muinasjutupööning)
12.00 Hugo Vaher (rõdusaal)
12.00 Tiina Laanem (muinasjutupööning)

Pühapäev, 31. mai

Kirjanike Maja (Harju 1)

- 12.00 Paco Calvo ja Kalevi Kull
13.00 Aldis Bukšs ja Piret Lemetti
14.00 Alhierd Bacharevič ja Igor Kotjuh
15.00 Margus Ott ja Eik Hermann
16.00 Marius Ivaškevičius ja Hendrik Toompere jr
17.00 Triin Soomets ja Eeva Park

Niguliste muuseum (Niguliste 3)

- 12.00 Luulemissa: Kaarel B. Väljamäe (Bööma),
Jim Ashilevi, Veronika Kivisilla,
Leelo Tungal, Ljudmõla Taran

Ukraina Kultuurikeskus (Laboratooriumi 22)

- 14.00 Ekskursioon (inglise keeles)

Mujal linnas

- 13.00 P. I. Filimonovi jalutuskäik Väike-Õismäel



headread.ee